

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про соціальну підтримку ветеранів війни із
суттєвою втратою функціональності внаслідок захисту Батьківщини від
збройної агресії Російської Федерації»
(реєстр. № 15267 від 22.05.2026)*

***Анотація.** В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проєктом Закону України «Про соціальну підтримку ветеранів війни із суттєвою втратою функціональності внаслідок захисту Батьківщини від збройної агресії Російської Федерації» (реєстр. № 15267 від 22.05.2026). Акцентовано на сучасних концептуальних підходах до врегулювання заходів соціальної підтримки осіб з інвалідністю внаслідок війни.*

***Ключові слова:** ветеран війни, види соціального захисту ветеранів війни, державна соціальна допомога, втрата функціоналу.*

Вступ

Збройна агресія проти України, що розпочалася у 2014 році, спричинила збільшення кількості військовослужбовців, які отримали поранення під час служби. На жаль, із повномасштабним вторгненням ця тенденція суттєво зросла, також змінилися основні характеристики бойових травм. Вогнепальні (кульові) поранення становлять лише 18,7 % від загальної кількості травм, тоді як осколкові та мінно-вибухові – 81,3 %. Більшість із цих травм є множинними (політравмами), коли уражені кілька ділянок тіла, не враховуючи десятки мікроушкоджень. Через серйозні поранення лікування та реабілітація військовослужбовців стають складними і тривалими. Окрім того, суттєво зросла кількість ветеранів війни з тяжкими формами інвалідності¹.

Основна частина

Визначення поняття «особа з інвалідністю», що містяться у законах України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»² та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»³, різняться у формулюваннях, але по суті передають однакове розуміння. Водночас слід погодитися, що відповідно до сучасних реалій та з метою посилення правового й соціального захисту осіб, інвалідність яких спричинена бойовими діями, доцільним є законодавче визначення поняття «особи з інвалідністю внаслідок війни в Україні»⁴. Зокрема, «особи з

¹ Дмитро Шумлянський. Характер сучасної бойової травми та нові методики лікування українських хірургів. URL: <https://militaryni.com/uk/articles/harakter-suchasnoyi-bojovoyi-travmy-ta-novi-metodyky-likuvannya-ukrayinskyh-hirurgiv/>

² Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

³ Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

⁴ Спицька К. О. Сучасні проблеми соціально-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни в Україні. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6359/6220>

інвалідністю внаслідок війни в Україні» – це особи з числа військовослужбовців, які отримали інвалідність через поранення, контузію, каліцтво або захворювання, спричинені безпосередньою участю у бойових діях або інших заходах із відбиття збройної агресії проти України, захисту її незалежності та територіальної цілісності або зазнали інвалідності внаслідок перебування в полоні та катувань під час збройної агресії, та цивільні особи, які отримали інвалідність під час позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України та катувань або через поранення, контузію, каліцтво або захворювання внаслідок війни.

Із метою посилення соціального захисту ветеранів з інвалідністю внаслідок війни розроблено проєкт Закону України «Про соціальну підтримку ветеранів війни із суттєвою втратою функціональності внаслідок захисту Батьківщини від збройної агресії Російської Федерації» (реєстр. № 15267 від 22.05.2026) (далі – законопроект), яким пропонується запровадити новий вид державної соціальної допомоги ветеранам війни із суттєвою втратою функціональності внаслідок захисту Батьківщини від збройної агресії Російської Федерації як альтернативу пенсії по інвалідності або іншим видам соціальних допомог, які призначаються з тих самих підстав, визначити умови, порядок призначення та розмір цієї допомоги; врегулювати строки виплати, правила перерахунку, підстави припинення та поновлення виплати, а також особливості виплати такої допомоги ветеранам, які тимчасово проживають за межами України, або засудженим особам.

Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Ідея запровадження альтернативного способу соціального захисту, орієнтованого на надання єдиної соціальної виплати, розмір якої залежить виключно від ступеня стійкої втрати професійної працездатності (у відсотках), внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або у зв'язку із захворюванням, одержаних під час захисту Батьківщини, заслуговує на увагу з трьох причин. По-перше, застосування середньомісячної заробітної плати для обчислення розміру державної соціальної допомоги ветеранам війни зі значною втратою функціональності внаслідок захисту Батьківщини від збройної агресії РФ (далі – державна соціальна допомога), що збільшує рівень соціального забезпечення. По-друге, через зниження навантаження на ветерана війни щодо оформлення різних соціальних виплат, розмір яких сумарно, як правило, нижчий за пропонований механізм обчислення. По-третє, зниження витрат держави на верифікацію підстав та адміністрування різних видів соціального захисту.

Водночас ситуація можливості вибору та переходу на нову державну соціальну допомогу з уже призначених пенсій, інших видів державної соціальної допомоги з тих самих підстав завжди несе ризик юридичних спорів та незадоволення через відмову від раніше призначених соціальних виплат.

Доцільно звернути увагу на положення частини третьої статті 3 законопроекту (якими передбачено, що встановлення ступеня стійкої втрати професійної працездатності (у відсотках) для зазначених осіб здійснюється

незалежно від факту перебування особи у трудових відносинах на момент отримання ушкодження здоров'я, статусу застрахованої особи у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також незалежно від того, чи є відповідне ушкодження здоров'я страховим випадком у розумінні Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»), які потребують приведення у відповідність до вимог правової визначеності. Наявність страхового стажу на момент встановлення інвалідності для отримання виплат за соціальним страхуванням є обов'язковою для цивільних осіб зі статусом особи з інвалідністю внаслідок війни. Для всіх інших категорій такої вимоги не передбачено.

Окрім того, зазначеної вимоги не передбачено для встановлення ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках (для будь-якої особи), виходячи з наслідків ушкодження здоров'я⁵.

Пропоновані частиною першою статті 11 законопроекту новації заслуговують на увагу, однак ними не враховано, що для проходження фізичної ідентифікації для осіб зі значною втратою функціоналу мають бути створені спеціальні умови (програми) фізичної ідентифікації. Це є важливим, адже йдеться про державну соціальну допомогу, яка може бути основним джерелом доходу особи.

Техніко-юридичні зауваження до назви та окремих положень законопроекту.

Із метою забезпечення внутрішньої логіки положень законопроекту та приведення у відповідність до термінології чинного законодавства, потребують редагування такі словосполучення: «суттєвий ступінь обмеження» заміною на «значний ступінь обмеження»⁶; «виплата державної соціальної допомоги здійснюється щомісячно за поточний місяць у грошовій формі Міністерством у справах ветеранів України» заміною на «виплата державної соціальної допомоги здійснюється щомісячно»; «виплати, призначені особі з тих самих правових підстав» заміною на «виплати, призначені особі з тих самих підстав».

Висновки

Питання соціального захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни в Україні потребує комплексного вирішення. Здебільшого проблема соціального захисту ветеранів з інвалідністю внаслідок війни обумовлена розривом між задекларованими правами й пільгами та їх реальним виконанням чи забезпеченням доступу. Передбачені законопроектом новації спрямовані на: зменшення бюрократичних перепон і зниження психологічного тиску, що мають місце

⁵ Порядок встановлення ступеня стійкої втрати професійної працездатності в рамках проведення оцінювання повсякденного функціонування особи : Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 5 червня 2012 року № 420 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 10 грудня 2024 року № 2067). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1932-24#Text>

⁶ Порядок проведення оцінювання повсякденного функціонування особи : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 року № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2024-%D0%BF#Text>

стосовно кожного виду соціальної виплати, що призначається з тих самих підстав, мінімізацію корупційних ризиків (через прозорість процедури) та забезпечення прогнозованості бюджету.

Урахування наведених вище міркувань дозволить уникнути таких ризиків прийняття законопроекту:

- декларативності положень законопроекту (з огляду на відсутність механізмів фізичної ідентифікації для осіб з інвалідністю, які мають значний ступінь обмеження функціональності);

- неузгодженості положень законопроекту з чинними законодавчими актами (щодо визначення ступеня обмеження функціональності).

Окрім того, законопроект потребує фінансово-економічного обґрунтування з огляду на збільшення видатків державного бюджету на фінансування державної соціальної допомоги відповідного до нового механізму обчислення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*